

והוינן בה: למאי הלכתא? לאיזה דינים הוקשו זה לזה?

ומתריצין: אמר רב ששת: כשם שאם הוא סומא, לא היה משקה אותה, דכתיב "ונעלם מעיני אישה", ומשמע שהוא רואה בעיניו, כך היא, אם היתה סומא, לא היתה שותה.

רב אשי אמר: לכך בא ההיקש, כשם שהיגרת צולעת, וגיודמת שאין לה ידים, לא היתה שותה, משום דכתיב "והעמיד הכהן כז-ב את האשה לפני ה', ונתן על כפיה", ומשמע שיכולה לעמוד, ושיש לה ידים, כך הוא, בעלה, אם היה היגר, או גידם, לא היה משקה.

[האמוראים אינם חולקים, אלא זה מפרש במה הוקשה האשה לאיש, וזה מפרש במה הוקש האיש לאשה. רש"י].

מר בר רב אשי אמר: גם לכך הוקש, כשם שאילמת לא היתה שותה, משום דכתיב "ואמרה האשה אמן ואמן",⁽⁵⁹⁾ כך הוא, אם היה אילם, לא היה משקה.

יכול שהקינוי הזה יועיל אף להשקותן?

תלמוד לומר לגבי השקאה "והביא האיש את אשתו". ומשמע שדוקא בעלה יכול להשקותה.⁽⁵⁸⁾

רבי יוסי אומר: הקינוי של הבית דין מועיל אף להשקותה.

ולא שהם עצמם משקיין אותה, אלא, ולכשיצא בעלה מבית האסורין, ישקנה.

ומבארין: במאי קמיופלגי רבנן ורבי יוסי?

רבנן סברי: בעינן "וקנא" — "והביא". שרק כאשר קינא לה הוא, יכול להשקותה.

רבי יוסי סבר: לא בעינן "וקינא והביא", אלא בעלה יכול להשקותה אף על סמך הקינוי של בית הדין.

תנו רבנן: נאמר בסוף פרשת סוטה "זאת תורת הקנאות, אשר תשטה אשה תחת אישה". והמקרא הזה מיותר, והוא בא להקיש איש לאשה, ואשה לאיש.

הדרן עלך פרק ארוסה

59. כתבו תוספות בד"ה דכתיב, דאפילו למאן דאמר דלא בעינן קרא דכתיב, מכל מקום אילמת אינה שותה, משום שאינה יכולה לקבל על עצמה את השבועה.

וכתב המנ"ח, דלכאורה הרי יכולה לקבל על עצמה בכתב. ואף אם נאמר דאילמת הוי "אינה ראויה לבילה", אך באשה שאינה אילמת אפשר דיכולה לקבל השבועה בכתב. מ' שס"ה אות כ"ד.

והבועל בקינוי זה אבל לפוסלה מכתובתה לא צריך קרא דכתובה אינה דאורייתא, ואפילו למאן דאמר כתובת אשה דאורייתא אינו ממש דאורייתא אלא יש לה סמך מן התורה, והתנא נקט לשון זה להשמיענו אגב אורחא דעוברת על דת צריכה התראה כדלעיל כו א. תוד"ה איש.

58. ואף דגם לגבי קינוי נאמר וקינא את אשתו מכל מקום הא איתרבי מאיש איש. רש"י.

פרק כשם שהמים

מתניתין:

כשם שהמים בודקין אותה, כך המים בודקין אותו, את הבעול, שאם היא איננה טהורה גם הוא ימות כדרך שתמות הסוטה, בצביית בטן ובנפילת ירך, **שנאמר "ובאו, ובאו"**.

"ובאו בה המים המאררים למרים", ומייתור האות וי"ו למדים אנו שגם הבעול יענש כביאת המים אל הסוטה, כמותה.

כשם שאסורה הסוטה לבעל, כשלא שתתה, (1) **כך אסורה לבעול,** לאיש שנתייחדה עמו, שאסורה לינשא לו לעולם, אף לאחר מיתת בעלה או גירושיה ממנו.

שנאמר "נטמאה" ונטמאה, ומייתור הוי"ו דרשינן לאוסרה גם על הבעול, דברי רבי עקיבא.

אמר רבי יהושע: כך היה דורש זכריה בן הקצב, כרבי עקיבא, מייתור הוי"ו.

רבי אומר: לא דרשינן אות וי"ו יתירה, אלא דרשינן משני פעמים האמורים בפרשה **"נטמאה" ו"נטמאה"** — אחד לבעל ואחד לבעול [וכן דרשא דלעיל אינה מייתור הוי"ו אלא מפסוק אחר, כמבואר בגמרא].

בו ביום שמינו את רבי אלעזר בן עזריה

לנשיא, לאחר שהעבירו את רבן גמליאל מהנשיאות, ונתנו רשות לכל ליכנס לבית המדרש [שהיה רבן גמליאל אומר כל תלמיד שאין תוכו כברו אל יכנס לבית המדרש, וכשהעבירוהו מכהונתו רבתה תורה בו ביום, ולא היתה הלכה תלויה בבית המדרש שלא נתפרשה. ואף הדרשה ד"נטמאה ונטמאה" דרש רבי עקיבא בו ביום] **דרש רבי עקיבא "וכלי חרש אשר יפול מהן [מהשרצים] אל תוכו, כל אשר בתוכו יטמא"**. והשרץ הוא אב הטומאה, והכלי חרש שנפל לתוכו השרץ נעשה ראשון לטומאה, והאוכל שבתוך הכלי חרש נטמא ממנו, ונעשה שני לטומאה.

ומדייק רבי עקיבא: **אינו אומר** הכתוב "כל אשר בתוכו יטמא", אלא **"יטמא"**, ודרשינן כאילו כתוב יטמא [בשוו"א תחת הווד] **לטמא אחרים**, שהאוכל שבכלי חרש מטמא אחרים.

לימד כאן הכתוב על כבר [נקט כבר לפי שהוא מצוי בתנור שהוא כלי חרש], שהוא שני לטומאה, **שמטמא את השלישי**. כלומר, שמטמא כבר נוסף בנגיעתו ועושהו שלישי ואפילו בחולין, שהרי הכתוב מדבר סתם.

אמר רבי יהושע: מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי! שהיית אומר: עתיד דור

בגמרא, אי במתנוונה, הא בדקוה מיא, דמשמע שיתכן שתתחיל ללקות ועדיין אינה מתה ואסורה לבעלה].

1. המאירי. דאי בשתתה, הרי ממה נפשך, אם לא מתה, מותרת לבעלה, ואם התחילה בלקות הבטן והירך, מיד מתה [וצ"ע מלעיל כו א דפריך

אחר בעתיד לטהר כבר שלישי בתרומה, שאין לו מקרא מן התורה שהוא טמא, אלא שאנו דורשין זאת מקל וחומר. והדור העתידי יפרוך את הקל וחומר כפי שיתבאר בגמרא.⁽²⁾

והלא רבי עקיבא, תלמידך, מביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא, שנאמר "כל אשר בתוכו יטמא", ואפילו בחולין וכל שכן בתרומה!

בו ביום דרש רבי עקיבא גם בפרשת ערי הלויים, שנאמר בתורה שבני ישראל יתנו להם מנחלתם ערים לשבת ומגרש לערים סביבותיהם. מקרא אחד אומר "ומדותם מחוץ לעיר את פאת קרמה אלפים באמה", וסוף הפסוק "זה יהיה להם מגרשי הערים". ואילו מקרא אחר אמר "ומגרשי הערים אשר נתנו ללויים מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב".

אי אפשר לומר במדות המגרשים "אלף אמה" לפי שכבר נאמר "אלפים אמה".

ומאידך, אי אפשר לומר "אלפים אמה", לפי שכבר נאמר "אלף אמה".

הא כיצד יתקיימו שני המקראות הללו?

"אלף אמה" — יתנו להם כדי שישמש להם מגרש, מקום פנוי מבתים ונטיעות, העשוי לנוי העיר, להיות לה לאור.

ו"אלפים אמה" לא נאמרו כדי לתתן ללויים, אלא לענין תחום השבת, לומר שמותר לצאת בשבת מהעיר רק עד מרחק אלפים אמה ולא יותר, שלדעת רבי עקיבא איסור תחומין הוא מן התורה.

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר: כך יתיישבו שני המקראות הללו:

"אלף אמה" — מגרש פנוי לגמרי. ואילו "אלפים אמה", האלף הנוספים, יהיו שדות וכרמים.⁽³⁾ ואילו תחום שבת לא הוזכר בכתוב, ואינו אלא מדרבנן.

בו ביום דרש רבי עקיבא "אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה", ויאמרו לאמר.

שאין תלמוד לומר "לאמר", שאינו דומה "לאמר" זה לשאר "לאמר" שבתורה, שמשמעו שהקב"ה אמר למשה כדי שיחזור ויאמר לישראל, אבל כאן אין לפרש כן.

ומה תלמוד לומר כאן "לאמר"?

מלמד שהיו ישראל עונין שירה אחריו של משה, על כל דבר ודבר. שמשא אמר "אשירה לה", והם עונים אחריו "אשירה לה", משה אמר "כי גאה גאה" והן עונין אחריו "אשירה לה", וכך בכל השירה היו עונין אחריו "אשירה לה", בקוראין את

רק בגזירות ותקנות, ולא בדרשות וילפותות. מהר"ץ חיות.

3. רש"י. והרמב"ם סובר שנתנו ללויים בסך הכל שלשת אלפים אמה, אלף למגרש ואלפים לשדות וכרמים. ה"ל שמיטה ויובל פי"ג ה"ב.

2. מכאן ראייה לשיטת הרמב"ם ה"ל ממרים פ"ב ה"א, דבי"ד שדנו להורות באחת מהמדות שהתורה נדרשת בהן, ועמד בי"ד שלאחריהם ונראה להם לסתור, הרי זה דין כפי מה שנראה בעיניהם, ומה שאמרו אין בי"ד יכול לבטל בי"ד חבירו אלא אם כן גדול ממנו בחכמה ובמנין זה

אמר רבי יהושע: מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי, שהיית דורש כל ימך שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה, שחשש מעונש שיבא עליו, שנאמר "איש תם וישר, ירא אלהים, וסר מרע".

והלא יהושע, תלמיד תלמודך, שהיה תלמידו של רבי עקיבא שהיה תלמידו של רבן יוחנן בן זכאי,⁽⁵⁾ למד שמאחבה עשה!

גמרא:

והוינן בה: הא דקתני במתניתין שהמים בודקין אותו, למאן מי הוא שבודקין אותו המים?

אילימא לבעל? בעל מאי עביד מה חטא שיבדקו אותו המים?

וכי תימא, דאי אית ביה עון, אם עבר כח-א עבירה, שבא על אשתו לאחר שנסתרה אחר הקינוי ונאסרה עליו, בדקי ליה מיא וגם הוא ימות.

לא יתכן לומר כן, דהא כי אית ביה עון

ההלל, כשאחד מוציא את הרבים ידי חובתן בהלל הוא קורא והציבור עונין אחריו על כל קטע — "הללויה", לכך נאמר "לאמר".

רבי נחמיה אומר: כקורין את שמע. משה פתח בשירה, ושרתה רוח הקודש על כולם, וכווננו יחד את השירה ככתבה, ואמרו כולם ביחד כדרך שנוהגין בפורס על שמע לפני הציבור, ולא כקורין את ההלל.

בו כיום דרש רבי יהושע בן הורקנוס: לא עבד איוב את הקב"ה אלא מאהבה. משום שאהב את הקב"ה, שנאמר באיוב "הן יקטלני, לו אייחל".

ועדיין הדבר שקול, אין הכרעה מכאן אם עבד מאהבה או מיראה שכן יש להסתפק במשמעות המלה "לו" אם היא בוי"ו, שמשמעות הדבר אף אם יקטלני, לו אני מצפה. או באל"ף, דהיינו אני מצפה.

שאמר איוב הלא הוא הורגני ולא אצפה לו עוד, שיש לפעמים לא באל"ף שמשמעותו כמו לו בוי"ו כמו "בכל צרתם לא צר"?(4)

תלמוד לומר "עד אגוע, לא אסור תומתי ממני", מלמד הכתוב שמאחבה עשה איוב!

5. כתב הרמב"ם בפיהמ"ש שגם רבי עקיבא היה תלמיד תלמידו של ריב"ז, שהיה תלמידו של ר"א בן הורקנוס שהיה תלמידו של ריב"ז אלא שמפני גדלותו של רבי עקיבא אמר עליו שהוא תלמידו של ריב"ז.

ויש שכתב שרבי עקיבא היה גם תלמידו של רבי יהושע ולכן לא רצה רבי יהושע להזכיר שהוא תלמיד תלמידו של ריב"ז שהיה נשמע שעל עצמו קאמר שהוא תלמידו ולא רצה ליטול גדולה לעצמו בפני ריב"ז רבו. הרד"ל.

4 המהרש"א מבאר ד"לו" בוי"ו משמע מאהבה, שגם אם יענוש אותי להרגני לו אני מצפה לעוה"ב, ו"לא" באל"ף משמע מיראה, דעד שיהרגני אני מצפה לו מיראת ההריגה, אבל אם יהרגני ולא ניצלתי ממנו, לא אייחל ואצפה לו עוד לעוה"ב. ומייתי מקרא דעד אגוע, שודאי מי שיש לו מדה זו, שלא מסיר תומתו לעולם עד יום מותו אין זה ממדת עובדים מיראה אלא עובדים מאהבה.